

Posudek vedoucího práce

Název práce: Konec baráčnictví v době společnosti zážitku?

Autor práce: Bc. Václav Holas

Typ práce: Diplomová práce

Václav Holas se ve své diplomové práci věnuje tématu blízkému klasické národopisné oblasti, ale pokusil se překonat tradiční interpretační schémata originálním novým teoretickým a metodologickým uchopením. Baráčnictví mělo v národopisném diskursu zvláštní až kontroverzní postavení, protože se jedná o čistě moderní fenomén, který specifickým způsobem, z národopisného pohledu neautenticky transformuje představu o tradiční české kultuře. Bylo tak nutné jej kontextualizovat jak v rámci jeho moderního zrodu a vývoje, tak v současné, „postmoderní“ situaci. Diplomant tak byl postaven před úkol zpracovat jak nemalý archivní pramenný materiál, tak zkoumat současnou podobu baráčnictví pomocí zúčastněného pozorování. K obojímu přistoupil velmi poctivě a promyšleně a výsledky analyticky zpracoval do práce, která se vyznačuje pečlivostí a systematickostí. Vyšel z otázky, jakou relevanci může mít fenomén baráčnictví v dnešní době a pokusil se na ní odpovědět jak v kontextu moderního vynalézání tradic, tak ve vztahu k současné společnosti zážitku. Proto považuji práci za velmi zdařilou a pokusím se vyzdvihnout její některé roviny.

Počátky baráčnického hnutí chápe Holas jako reakci na modernizační změny druhé poloviny 19. století a hledání forem tradiční pospolitosti v rámci moderního městského prostředí a sleduje dále, jak se z jednotlivých stolních společností stalo celozemské hnutí s pevnou organizační strukturou a pravidly. Ani v baráčnickém hnutí, stejně jako v případě mnohých jiných spolkových aktivit, neproběhl tento posun bez konfliktů a Holas ukazuje, jak se modernizačním centralistickým, unifikačním a standardizačním snahám bránila nemalá část baráčnických obcí. Zde se nabízí obecnější interpretační teze o přechodu od rané k vrcholné modernitě, kterou před časem formuloval Ulrich Herbert, jenž poukazuje, že právě ve dvacetiletí před první světovou válkou došlo k radikální změně společnosti, které se již dotkla všech jejích členů a měla za důsledek různé strategie, které na tuto změnu reagovaly. Jak hledání jistoty v hodnotách tradiční pospolitosti, tak centralizace a unifikaci byly právě takovými typickými odpověďmi na proměnu každodenní zkušenosti.

Naopak současnou situaci poměruje Holas tezí o společnosti zážitku, ve které si jedinec hledá činnosti a poměruje okolní realitu vlastním individuálním prožitkem. Typické veřejné aktivity jsou pak spíše eventy, které mají přinést individuální konzumní zábavu a potěšení bez silnějšího závazku vůči společenství a jakýmkoli hodnotám. Přitažlivost veřejného angažmá se tak měří příslibem (stále se stupňující) atraktivnosti nabízených činností a interaktivní zábavy. Tady se baráčníci dostávají do konfliktu se svým civilizačně kritickým dědictvím a stojí před otázkou, jestli mají přistoupit na tento nový způsob komunikace ve veřejném prostoru, nebo se uzavřít a trvat na svých tradovaných způsobech jednání a vystupování. Holas podle mého přesně vystihl tento vnitřní konflikt v odlišení „optimistických“ a „pesimistických“ baráčnických obcí, které buď hledají nové cesty, jak oslovit současné publikum, nebo spíše bezradně lpí na zavedených rituálech a pravidlech. Jakým směrem se bude toto hnutí vyvíjet, záleží mimo jiné na tom, jak se podaří mobilizovat a inovovat velkobaráčnické organizační struktury a vůbec propojování a sdílení aktivit a „know how“ mezi župami a obcemi.

Právě tyto roviny by si jistě vyžádaly další výzkum v rámci baráčnického hnutí, který by přispěl k tomu, aby autor v druhé části, vycházející z jeho vlastního terénního výzkumu, lépe analyticky a

vícevrstevně interpretoval současné aktivity obcí. Ke kvalitnímu etnografickému popisu tak druhé části chybí širší analytický záběr. Jakkoli by si tato část zasloužila rozvedení, ve kterém by autorem lépe vytěžil svůj bohatý etnografický materiál, obsahuje i tak zajímavé a místy překvapivé postřehy.

Formálně i jazykově je práce na vysoké úrovni a pečlivostí zpracování je práce výjimečná. K tomu přispívá i bohatá textová i obrazová dokumentace v příloze, která nejen ilustruje autorovy teze, ale dodává i plastičnost historickému vývoji baráčnictví.

Dílčí otázkou, kterou chtěl autor nejspíše otevřít pomocí jungovského archetypu otce (což ale v práci nedotáhl), je problém genderových vztahů v baráčnických obcích a podoba a vývoj představ, na kterých jsou založené. Bezpochyby se v nich reprodukuje stereotypy spojené s původním prostředím hospodských stolních společností, ale i snaha o moderní standardizaci na přelomu 19. a 20. století, resp. tehdejší představa o tradičních vztazích ve venkovském prostředí. Zdá se ale, že se oproti této původní představě současné baráčnictví také proměňuje s aktivnější rolí žen v rámci obcí, což by mohl diplomant rozvést při obhajobě.

Přes jistou nevyzrálou etnografickou část práce, ji považuji za nadprůměrnou a navrhuji ji ohodnotit známkou výborně.

Karel Šima